

Zpráva o realizaci Záchranného programu hořečku mnohotvarého českého (*Gentianella praecox* ssp. *bohemica*) v České republice v roce 2011

V následujícím přehledu jsou uvedeny aktivity realizované v rámci ZP v roce 2011. Vyhodnocení vyplývá z realizačního projektu (RP) a shrnuje realizace činností v roce 2011. V roce 2011 se podařilo naplnit realizační projekt záchranného programu ve všech jeho bodech.

Na realizaci ZP v roce 2011 byly přiděleny finanční prostředky z projektu „Realizace záchranného programu hořečku mnohotvarého českého – speciální opatření“, administrovaný OZP AOPK ČR. Opatření kapitoly Péče o biotop byla financována z různých finančních zdrojů, převážně krajských rozpočtů, rozpočtů NP a AOPK ČR. Zdroje financování mimo AOPK ČR jsou shrnuty v příloze 1) Zhodnocení péče o prioritní lokality hořečku v roce 2011 a 2) Zhodnocení péče o neprioritní lokality hořečku v roce 2011. Zdroje financí zajišťované AOPK ČR jsou shrnuty v následující tabulce.

Tabulka: Finanční zajištění opatření péče o biotop – AOPK ČR.

č.	lokality	zdroj
26	NPP Pastviště u Finů, Albrechtice u Sušice	PPK A
38	NPR Vyšenské kopce, louka nad cestou z osady, Vyšný	PPK A
41	Pod Machovskými Končinami u Machova	PPK A
70	NPR Vyšenské kopce, Bártlovy louky, Nové Dobrkovice	PPK A
18	PP Jaroškov, okraj lomu, Stachy	PPK B
27	Albrechtice u Sušice, nad samotou U Finů	PPK B
31	PP Svatý kříž, JZ svahy, Chvalšiny	PPK B
32	PP Svatý kříž, S až SSZ svahy, Chvalšiny	
35	Boletice, vrch Olymp	PPK B
37	Polná na Šumavě, bývalé lůmky	
44	Částkovice, na SZ okraji obce	PPK B
45	PP Jersinská stráž, Jersín	MaS
62	PR Štíří důl, Vojnův Městec	MaS, PPK A
63	Radostín, Radostínská stráž u Padrtin	MaS, PPK A
42	PR Hořečky, Olešnice v Orlických horách	POPFK
65	Olešnice v Orlických horách, sjezdovka U Židků	
46	PP Kamenný vrch, Heraltice	POPFK
47	PP Na Kopanínách, Radonín	
48	PP Na Jalovci, Číchov	

3.1 Péče o biotop

V roce 2011 byl realizován management na 32 prioritních lokalitách druhu, z čehož na 24 byl management hodnocen jako dostatečný/optimální. Nedostatky managementu zbylých lokalit lze shrnout do několika bodů: špatné načasování opatření, nízká intenzita narušení travního drnu, nedostatečné odstranění biomasy. Na dvou prioritních lokalitách (Chvalšiny lok. 33 a Pohorsko lok. 59) byl realizován nevhodný management (špatné načasování opatření), jehož důvodem byla obtížná komunikace s vlastníkem. Velmi omezený management byl realizován na lok. 66 Horní Brzotice, důvodem byla bezpečnost vzhledem k přítomnosti aktivní střelnice.

V rámci 38 neprioritních lokalit byl realizován management různé úrovně na 27, zbylé lokality lze pravděpodobně považovat za zaniklé. Na celkem 16 lokalitách byl zajištěn optimální management, zjištěné nedostatky jsou shodné jako u prioritních lokalit.

Na třech nově nalezených lokalitách nebyl dosud realizován speciální management pro hořečky.

Detailní přehled realizovaných opatření péče o biotop je přílohou dokumentu, přehled vychází z materiálů poskytnutých zadavateli prací a záznamu managementu v rámci monitoringu populací. Zhodnocení provedeného managementu v roce 2011 a z něj vyplývající doporučení pro management v roce 2012 zpracoval RNDr. J. Brabec a je detailně rozepsáno pro každou lokalitu zvlášť.

V roce 2012 by měl být kladen důraz zejména na zkvalitnění opatření péče o biotop na prioritních lokalitách: NPP Pastviště u Fínů (lok. 26), PR Kralovické louky (lok. 29), Chvalšiny, louka nad městem (lok. 33) a Pohorsko (lok. 59) a neprioritních lokalitách: PP Úbislav (lok. 17), PP Na Vysokém (lok. 20), Dvorec (lok. 25), Albrechtice u Sušice, nad samotou u Fínů (lok. 27, ideálně v kombinaci s managementem lok. 26) a Horní Štěpánov (lok. 67). Z nových lokalit pak zavést vhodný management u Rovné (lok. 71).

3.1.1 Seč

Seč byla realizována na 24 prioritních a 22 neprioritních lokalitách. Největší chybou při realizaci bylo špatné načasování, jehož vlivem může dojít k poškození hořečků v období jejich dlouhivého růstu (červenec – srpen), období kvetení (pol. srpna – pol. září) a zrání semen (konec srpna až začátek listopadu). Případnou chybou mohla být také absence druhé seče, zde je však nutné hodnotit aktuální stav a úživnost konkrétní lokality. Podmínkou kvalitní seče je dokonalé odstranění biomasy z lokality. Velmi dobře byla seč provedena např. na lokalitách NPR Vyšenské kopce, louka nad cestou z osady, Vyšný (lok. 38), PP Jaroškov, okraj lomu, Stachy (lok. 18), PR Hořečky, Olešnice v Orlických horách (lok. 42). Špatným příkladem načasování realizace opatření byla v letošním roce např. lokalita Horní Štěpánov (lok. 67).

3.1.2 Pastva

Pastva byla realizována na 11 prioritních a 9 neprioritních lokalitách. Pastva je prováděna na 6 prioritních lokalitách ovce a na 5ti pomocí skotu, shodný poměr nacházíme i u lokalit neprioritních. Pastva je často hodnocena jako nedostatečný management ze dvou důvodů – nízká intenzita (vhodné kombinovat s jednou sečí a sečením nedopasků) nebo naopak přílišná intenzita, kdy je velkoplošně narušován travní drn. Hodnotícím kritériem vhodnosti nastavené intenzity je cílový stav vegetace, tedy vegetace s mezerami „holé“ země o velikosti cca (až do velikosti cca 10–20 cm × 10–20 cm). Pastva musí být natolik intenzivní, aby narušila souvislost travního drnu a zároveň odebrala biomasu tak, aby se neutvářela vrstva stařiny a mechů. Pravidla pro načasování pastvy jsou shodná se sečí. Dobrým příkladem provedené pastvy jsou lokality PR Dobročkovské hadce (lok. 30) a Slučí Tah, okraj cesty (lok. 55). Spíše negativně lze hodnotit pastvu např. na lokalitě Chvalšiny, louka nad městem (lok. 33), důvodem je její špatné načasování.

3.1.3 Vyhrabávání, vláčení a jiné narušování drnu

Narušování drnu bylo realizováno na 22 prioritních a 12 neprioritních lokalitách. Metody a frekvenci narušování drnu je nutné posuzovat individuálně pro každou lokalitu. Velmi častou chybou je nízká intenzita narušování drnu (často v kombinaci s pastvou), které nezajistí úplné odstranění mechu a vrstvy stařiny. Kvalitně byl drn narušován např. na lokalitách Vlkonice, louka pod lesem (lok. 6), PP Hroby, Hroby (lok. 39), Horní Albeřice, Albeřické lomy (lok. 64). Větší Intenzitu narušení by zasluhovaly např. lokality PR Opolenc,

tzv. Vanického louka (lok. 13), NPP Pastviště u Fínů (lok. 26), Dobrá voda (54), Pohorsko (59), Borová Lada, Zahrádky (lok. 61), Olešnice v Orl. Horách, sjezdovka u Žídků (lok. 65). Pro rok 2012 je doporučováno zásadní intenzivní narušování drnu s cíleným podpořením semenné banky např. pro lokality PR Kralovické louky (lok. 29), PP U Žlíbku (lok. 52).

3.1.4 Asanační opatření

Asanace v různé míře byla realizována na 22 prioritních a 12 neprioritních lokalitách. Cílem bylo většinou odstranění nežádoucích náletových dřevin, případně zlepšení světelných podmínek na lokalitě. Příkladem vhodně a dobře provedené asanace dřevin jsou lokality PP Kozlovská stráň (lok. 3) nebo PP Pasecká slat' (lok. 68). V roce 2012 by byly vhodné zásahy na lokalitách Dobrá voda (lok. 54), Slučí tah (lok. 55), detaily opět viz. příloha 1.

3.2 Péče o druh

Péče o druh probíhala v roce 2011 jen formou podpory stávajících populací výsevem semen do lepších podmínek v rámci lokality nebo posilováním populací velmi blízkých lokalit. Manipulace s druhem probíhaly jen v oblasti Českomoravské vrchoviny a na lokalitě PP Hroby v Jihočeském kraji.

3.2.1 Kultivace ex situ

Toto opatření nebylo v roce 2011 realizováno.

3.2.2 Podpora stávajících populací

Opatření nevyžadovalo finanční zajištění.

Podpora stávajících populací byla v roce 2012 prováděna v oblasti Českomoravské vrchoviny a na lokalitě PP Hroby v Jihočeském kraji. Ve většině případů se jednalo o zlepšení podmínek pro klíčení přenesením semen v rámci lokality na vhodná místa, případně zlepšení podmínek vysemenění rostlin - PP Hroby (lok. 39), žel. zastávka Číchov (lok. 51) a Lavičky (lok. 69). Dále byly posíleny populace v PP Na Kopaninách (lok. 47.) a PP Jalovec (lok. 48), kde je prováděn kvalitní management a je dostatek prostoru pro šíření populace z blízké lokality žel. zastávka Číchov (lok. 51) problematické svým umístěním na malém prostoru v blízkosti železniční trati.

Lok. č. 39 PP Hroby

Před druhou sečí s následným vyvláčením (21. až 22. 10. 2011) byla sebrána nevypadlá zbylá semena z velké části rostlin, semena byla vyseta zpět 5. 11. 2011. Důvodem je efektivní podpora semenné banky.

Lok. č. 47 PP Na Kopaninách

Dne 25. 10. 2011 byl proveden výsev 600 ks semen na připravenou plochu. Odběr semen byl proveden z bohatě plodící lok. č. 51 žel. zastávka Číchov. Podobně zde byla vyseta semena i v letech 2009 a 2010.

Lok. č. 48 PP Jalovec

Na lokalitu byl dne 19. 10. 2011 proveden výsev 321 semen z lokality č. 51 žel. zastávka Číchov, přesněji na obnaženou plochu ve zlomu sjezdovky. Podobně zde byla vyseta semena i v letech 2009.

Lok. č. 51 žel. zastávka Číchov

V období 13.-20. 10. 2011 byl proveden odběr 1221 semen k výsevům na lokality na lok. č. 48 PP Jalovec, lok. č. 47 PP Na Kopanínách a na stávající lokalitu. Výsev 300 semen na této lokalitě byl proveden na nově upravené plošce 0,35x0,35 m dne 17. 10. Podobně zde byla vyseta semena i v letech 2009 a 2010.

Lok. č. 69 V Kučerkách, Lavičky

Vzhledem ke zpoždění realizace seče byly 3. 11. 2011 byly na lokalitě odebrány velké rostliny a jejich pozice zaznačena v terénu, následovalo pokosení celé lokality a okrajových porostů dlouhodobě nekosených včetně důkladného vláčení celé lokality (5. 11. – 7. 11.). Plošky s bohatším výskytem hořečků byly narušeny hráběmi (podle vyznačení) a do těchto plošek byl proveden výsev všech odebraných semen vysypaných z rostlin. Suché a vysypané rostliny byly ponechány na lokalitě (15. 11. 2011).

3.2.3 Repatriace druhu

Toto opatření nebylo v roce 2011 realizováno.

3.2.4 Zakládání nových lokalit

Toto opatření nebylo v roce 2011 realizováno.

3.2.5 Uchování rostlin v genobance

Toto opatření nebylo v roce 2011 realizováno.

3.3 Monitoring

Opatření bylo financováno z POPFK ve shodě s RP.

3.3.1 Extenzivní monitoring populací

Monitoring byl proveden na 69 ze 73 známých lokalit, čtyři lokality jsou již považovány za zaniklé. V letošním roce byly kvetoucí jedinci druhu zaznamenáni na celkem 43 lokalitách. Nejvíce kvetoucích jedinců (8 300ks) bylo zaznamenáno na lokalitě PP Svatý kříž, S až SSZ svahy, Chvalšiny (lok. č. 32).

Z prioritních lokalit ZP nebyly kvetoucí jedinci nalezeni pouze v PP Kamenný vrch a PR Kralovické louky. Monitoring prioritních lokalit ukazuje nárůst počtu kvetoucích jedinců u většiny lokalit ve srovnání s rokem 2010. Z prioritních lokalitách klesly počty jen v PP Hroby, Pohorsko, PR Dobročkovské hadce, Slučí tah, Brzotice, PP U Žlíbku a NPP Pastviště u Fínů. U některých je pravděpodobnou příčinou nekvalitní management (např. Pohorsko – problematické jednání s majitelem, Horní Brzotice – nemožnost realizace managementu vzhledem k pozici na aktivní střelnici), u části jde o přirozenou fluktuaci populací mezi jednotlivými roky (např. Hroby, PR Dobročkovské hadce, Slučí tah). Oproti roku 2010 byly zaznamenáni kvetoucí jedinci na 8 lokalitách, z nich 3 jsou prioritní.

Mírný nárůst počtu kvetoucích jedinců je zaznamenán i na 7 neprioritních lokalitách, pokles naopak u 4 z nich, na zbylých neprioritních lokalitách v roce 2011 nebyly opětovně nalezeni žádní jedinci.

Celkem na 31 lokalitách vzrostl počet kvetoucích jedinců oproti předchozímu roku, pokles byl zaznamenán na 11. Z klimatického průběhu předchozích let i výsledků monitoringu lze předpokládat v roce 2012 tzv. hořečkový rok, tedy sezónu kdy na lokalitách kvete několikanásobně více hořečků než je průměr posledních let. Za posledních 10 let byly u *G. praecox* subsp. *bohemica* zaznamenány tři „hořečkové roky“ – 2002, 2005 a 2009.

V Jihočeském kraji byly p. Radimem Pauličem nalezeny 3 nové mikrolokality druhu, a to v bývalém lomu u Rovné (22 ks hořečků) a při okraji lesa (10 ks) a bývalých mezích (21

ks) u Domanic. Jedná se o lokality spíše zbytkového charakteru, zda jsou životaschopné nelze z jednoho roku věrohodněji stanovit. Doporučení pro rok 2012 je u Rovné zkusit realizovat management (popř. přenést semena z Domanic, kde lokality pravděpodobně brzy zarostou lesem), u populací na Domanicích udělat lokální "kopytkový" management v blízkosti hořečků (lze při kontrole, či monitoringu). Více informací viz příloha.

Tab. 1.: Počty kvetoucích exemplářů *Gentianella praecox* subsp. *bohemica* na prioritních (první tabulka) a neprioritních (druhá tabulka) lokalitách v České republice v letech 2007 až 2011. Sloupec „změna 2010/2011“ ukazuje změnu v počtu kvetoucích exemplářů v roce 2011 oproti roku 2010: ↓ – mírný pokles, ↓↓ – prudký pokles, ↑ – mírný nárůst, ↑↑ – prudký nárůst, - – beze změny.

č.	lokality	2007	2008	2009	2010	2011	změna 2010/2011
2	Hartmanice, ochranný koutek Hamižná	3	2	0	0	2	↑
3	PP Kozlovská stráň	0	8	44	67	125	↑↑
6	Vlkonice, louka pod lesem	19	30	38	73	111	↑
8	PP Háje, osamocený holý vršek, Onšovice	643	1108	4200	1256	2892	↑↑
13	PR Opolenec, tzv. Vanického louka	1	55	11	13 až 19	34 až 65	↑
26	NPP Pastviště u Finů, Albrechtice u Sušice	38	75	128	22	15	↓↓
29	PR Kralovické louky, Kralovice	157	54	100	0	0	-
30	PR Dobročkovské hadce, Dobročkov	229	44	3445	306	250	↓
31	PP Svatý kříž, JZ svahy, Chvalšiny	0	1	90	37	278	↑↑
32	PP Svatý kříž, S až SSZ svahy, Chvalšiny	230	1360	2825	1392	8300	↑↑
33	Chvalšiny, louka nad městem	28	10	55	10	18	↑↑
34	Podvoří, Volský vrch	28	20	405	136	783	↑↑
37	Polná na Šumavě, bývalé lůmky	918	937	469	443	781	↑↑
38	NPR Vyšenské kopce, louka nad cestou z osady, Vyšný	164	201	394	152	204	↑
39	PP Hroby, Hroby	2820	1055	7050	710	550	↓↓
42	PR Hořečky, Olešnice v Orlických horách	696	5206	962	357	582	↑↑
46	PP Kamenný vrch, Heraldice	2	3	1	0	0	-
47	PP Na Kopaninách, Radonín	0	0	0	2	9	↑↑
48	PP Na Jalovci, Čichov	2	2	1	6	45	↑↑
51	Čichov, stráň u železniční zastávky Čichov	0	6	20	24	103	↑↑
52	PP U Žlábku, Protivanov	326	334	313	69	58	↓↓
54	Dobrá Voda, u hájovny Pustina	53	15	42	19	30	↑
55	Stučí Tah, okraj cesty	57	160	200	197	158	↓↓
56	Javorník, Tejmlov, tzv. Šťouralova louka	0	0	9	0	28	↑
59	Pohorsko, louka pod studánkou	154	0	69	261	133	↓↓
61	Borová Lada, Zahrádky, pastvina pod silnicí	85	76	22	5	38	↑↑
62	PR Štíří důl, Vojnův Městec	1	0	1	0	3	↑
64	Horní Albeřice, Albeřické lomy	19	3	84	2	30	↑↑
65	Olešnice v Orlických horách, sjezdovka U Židků	ca 100	81	294	13	51	↑↑
66	Horní Brzotice (VÚ Boletice), cílová plocha střelnice	-	-	1000	29	13	↓
68	PP Pasecká slat', Nové Hutě	-	-	105	28	118	↑↑
69	Lavičky, „V Kučerkách“	-	-	-	65	67	↑

č.	lokality	2007	2008	2009	2010	2011	změna 2010/2011
1	Chvalšovice, louka u obce	0	0	0	0	0	-
4	Vlkonice, bývalá cesta	0	0	0	0	0	-
5	Vlkonice, louka v obci	0	0	0	0	0	-

7	Vlkonice, loučka mezi lesíky	0	0	0	1	0	↓
9	PP Háje, vršky v polích, Onšovice	0	0	0	0	0	-
10	Onšovice, stráně nad Spůlkou	2	0	0	0	0	-
11	Dolany, stráně nad potokem	0	0	0	0	0	-
12	Dolany, louka u kóty 647,5	0	0	0	0	0	-
14	PR Opolenec, u jeskyně	2	7	2	0	0	-
15	PR Opolenec, rozcestí na vrcholu	0	0	9	0	7	↑
16	Bošice, na návsi	0	0	0	0	0	-
17	PP Ůbislav, louka na Z okraji obce	4	22	1	19	9	↓
18	PP Jaroškov, okraj lomu, Stachy	0	0	0	0	24	↑
19	Zdíkov, Drviště, jáma v pastvině	8	11	9	5	2	↓
20	PP Na Vysokém, Krušlov	0	0	1	0	0	-
21	PP Čistá hora, Horosedly	5	5	6	3	11	↑↑
22	Stachy, Jáchymov, pastvina nad samotou Z obce	-	-	-	-	-	-
23	Nový Dvůr, pod transformátorem	0	0	-	-	-	-
24	Lštění, pastvina u kaple	0	0	0	0	0	-
25	Dvorec, louka nad obcí	0	0	12	0	0	-
27	Albrechtice u Sušice, nad samotou U Fínů	0	0	0	0	0	-
28	Horní Kožlů, SV okraji obce	-	-	-	-	-	-
35	Boletice, vrch Olymp	0	0	0	0	0	-
36	Beníkovice, svahy kóty 648 m n. m.	-	-	-	-	-	-
40	Černý Důl, lom na Bíneru	0	1	6	0	0	-
41	Pod Machovskými Končinami u Machova	0	0	0	0	0	-
43	u přechodu Čihalka, Olešnice v Orlických horách	3	2	5	1	6	↑↑
44	Částkovice, na SZ okraji obce	0	0	0	0	0	-
45	PP Jersínská stráně, Jersín	0	0	0	0	0	-
49	Zašovice, Salátův kopec	0	0	0	0	1	↑
50	Bory, Těšíkův mlýn	0	0	0	0	0	-
53	Kvilda, Vilémov, u čističky odpadních vod	0	1	1	0	0	-
57	Javorník, Tejmlov, tzv. Machů louka	10	0	0	0	4	↑
58	Javorník, Tejmlov, u chat č. p. 14 a 73	15	9	8	1	0	↓
60	Borová Lada, Zahrádky, pastvina nad silnicí	0	0	0	0	0	-
63	Radostín, Radostínská stráně u Padrtin	0	0	0	0	0	-
67	Horní Štěpánov, svah vrchu Větrák	-	2	1	0	7	↑
70	NPR Vyšenské kopce, Bártlovy louky, Nové Dobrkovice	-	-	-	9	148	↑↑
71	Rovná, lom na Zbuši	-	-	-	-	22	-
72	Domanice, při lesní cestě na SSZ svazích Hradce	-	-	-	-	10	-
73	Domanice, bývalé meze s výsadbou lesních kultur na S svazích Hradce	-	-	-	-	21	-

3.3.2 Záznam managementu a stavu lokalit v současnosti a minulosti (součást doprovodného monitoringu)

Monitoring počtu jedinců na každé lokalitě byl kombinován se záznamem o kvalitě managementu se zaměřením na:

- co nejpřesnější záznam způsobu obhospodařování lokality v sezóně (datum seče, pastvy, intenzita pastvy, způsob likvidace posečené biomasy – odstraněna na zeleno, usušena na lokalitě, ponechána na lokalitě apod.);
- narušení vegetačního krytu na lokalitě (např. rytí prasat, intenzivní sešlap, projetí buldozeru, čerstvé koleje od vozidel apod.);
- subjektivní zhodnocení nárůstu biomasy a jejího zapojení;

d) subjektivní odhad vlivu obhospodařování na populaci.

Z monitoringu vyplývá hodnocení kvality managementu v roce 2011, které je součástí tabulky v kap. 3.1., stejně jako vhodná doporučení pro rok 2012.

3.3.3 Fytcenologické snímkování vegetace lokalit (součást doprovodného monitoringu)

Toto opatření nebylo v roce 2011 realizováno.

3.3.4 Monitoring stavu rostlin (tzv. intenzivní monitoring)

Monitoring stavu rostlin byl prováděn na 29 lokalitách. U populací do 30 exemplářů u všech jedinců, u populací větších u 30 standardizovaně vybraných jedinců. Monitoring spočíval v následujícím záznamu u každé rostliny:

- a) zda je rostlina posečena, ukousnuta či jinak poškozena,
- b) celková výška rostliny a počet internodií (u posečených či ukousnutých rostlin se zaznamenává celková výška a výška posečení, ukousnutí či poškození,
- c) celkový počet květů (respektive plodů),
- d) odhadem procento květů (plodů), která pravděpodobně nepřinesou semena. (Jde o vzácně, většinou pak ale masivně zaznamenané vyžírání semeníků.)

Primární data byla dodána AOPK ČR. Výsledky intenzivního monitoringu (zejména data o posečení) jsou zpracovány ve formě doporučení do monitorovací zprávy tak, aby v následujícím roce byl management nastaven lépe, např. aby nedocházelo k špatně načasované seči a posečení jedinců atd. Data o životaschopnosti jedinců nelze vyhodnocovat pro každý rok, jedná se o zjištění dlouhodobějších trendů a budou vyhodnoceny v delším časovém intervalu.

Cílem opatření je získat přehled o životaschopnosti jedinců v populaci a přibližně odhadnout produkci semen. Velké rozdíly v životaschopnosti jednotlivých rostlin panují jak mezi lokalitami, tak mezi jednotlivými sezónami a neexistuje zde jednoduchá přímá úměra.

Intenzivní monitoring probíhal na následujících lokalitách:

- 3 PP Kozlovská stráň, Kozlov
- 6 Vlkonice, louka pod lesem
- 8 PP Háje – osamocený holý vršek, Onšovice
- 10 Onšovice, stráně nad Spůlkou
- 13 PR Opolenec, tzv. Vanického louka, Sudslavice
- 17 PP Úbislav, louka na Z okraji obce, Úbislav
- 18 PP Jaroškov – okraj lomu, Jaroškov
- 21 PP Čistá hora, Horosedly
- 24 Lštění, pastvina u kaple
- 29 PR Kralovické louky, Kralovice
- 30 PR Dobročkovské hadce, Dobročkov
- 31 PP Svatý kříž – JZ svahy, Chvalšiny
- 32 PP Svatý kříž – S až SSZ JZ svahy, Chvalšiny
- 33 PP Svatý kříž – louka nad městem, Chvalšiny
- 37 Polná na Šumavě, bývalé lůmky
- 38 NPR Vyšenské kopce, louka nad cestou z osady, Vyšný
- 39 PP Hroby - úvozová cesta, Hroby
- 40 Černý Důl, lom na Bíneru
- 42 PR Hořečky, Olešnice v Orlických horách
- 45 PP Jersínská stráň, Jersín
- 46 PP Kamenný vrch, Heraltice
- 51 Čichov, stráň u železniční zastávky
- 52 PP U Žlíbku, Protivanov

- 53 Kvilda, u ČOV
- 56 PR Nad zavírkou, Št'ouralova louka, Javorník
- 59 Pohorsko
- 62 PR Štíří důl, Vojnův Městec
- 64 Horní Albeřice, Albeřické lomy
- 70 NPR Vyšenské kopce, Bártlovy louky, Nové Dobrkovice

3.4 Výzkum

Toto opatření nebylo v roce 2011 realizováno.

3.5 Výchova a osvěta

3.5.1 Seminář (workshop) k managementu lokalit *G. praecox* ssp. *bohemica*

Opatření bylo financováno z POPFK.

Úvodní seminář ke schválení záchranného programu se zaměřením na praktické ukázky lokalit a realizovaných managementových opatření proběhl ve dnech 15.-16. 9. 2011 ve Vacově. Semináře se zúčastnili zástupci krajských úřadů, obcí, národních parků, regionálních pracovišť AOPK ČR, které zajišťují péči o lokality hořečku a také zástupci zhotovitelů managementu hořečkových lokalit. Součástí programu vyjma tématiky zaměřených přednášek byla terénní návštěva pěti lokalit s praktickými ukázkami kvalitního i méně kvalitního managementu. Prezentace jsou v pdf formě dostupné na www.zachranneprogramy.cz.

3.5.2 Publikace o zásadách péče o lokality druhu

Opatření bylo financováno z POPFK a z rozpočtu SDPK AOPK ČR.

Pro potřeby semináře byla AOPK ČR a Muzeem Cheb vytvořena publikace shrnující zásady péče o lokality s výskytem *G. praecox* ssp. *bohemica*. Veškeré zásady, typy obhospodařování a jejich vliv na populaci byly podloženy konkrétními příklady z jednotlivých lokalit z ČR. Publikace byla distribuována všem zainteresovaným subjektům a širší odborné veřejnosti. Rozsah publikace je 62 stran, formát A5, náklad 800 ks, plnobarevný. Publikace je stále dostupná v tištěné verzi (v knihovně AOPK ČR) a je zároveň možné ji elektronicky stáhnout na www.zachranneprogramy.cz.

3.5.3 Odborná publikace shrnující výsledky výzkumu druhu

Toto opatření nebylo v roce 2011 realizováno.

3.5.4 Spuštění webových stránek druhu a jeho záchranného programu

Opatření nevyžadovalo finanční zajištění.

V roce 2011 byly vytvořeny a průběžně aktualizovány webové stránky druhu v rámci www.zachranneprogramy.cz s cílem uveřejnit odborné informace o *G. praecox* subsp. *bohemica*, vlastní záchranný program, ochranné publikace a studie, aktuální údaje o stavu lokalit a novinkách v ochraně druhu.

3.5.5 Další možnosti osvěty pro širokou veřejnost

Opatření nevyžadovalo finanční zajištění.

V roce 2011 byly publikovány články:

Brabec J. (2011): Optimising management at *Gentianella praecox* subsp. *bohemica* sites. – In: Jongepierová I., Prach K., Pešout P., Jongepier J. W., (eds) (2011): *Ecological restoration projects in the Czech Republic* – AOPK Praha. (česká i anglická verze)

Brabec J., Bucharová A. et Štefánek M. (2011): Vliv obhospodařování na životní cyklus hořečku mnohotvarého českého (*Gentianella praecox* subsp. *bohemica*). – Příroda 31: 85–109.

Šlechtová A. (2011): Hořeček mnohotvarý český – podzimní král pastvin – *Ochrana přírody* 66(6): 34

Aktuální informace o řešení problematiky ochrany hořečku, výstupy monitoringu a jiné aktuální informace byly prezentovány na Facebooku záchranných programů ohrožených druhů.

3.6 Ostatní opatření

3.6.1 Studie hodnocení lokalit pro repatriaci a zakládání nových lokalit

Toto opatření nebylo v roce 2011 realizováno.

3.6.2 Zajištění územní ochrany lokalit

Opatření nevyžadovalo finanční zajištění.

Ve spolupráci s příslušnými orgány ochrany přírody zajistit:

1) *Vyhlášení EVL s významnými populacemi hořečku (6 EVL: 3. Kozlovská stráň, 6. - 7. Vlkonice, 17. Úbislav, 18. Stachy – Jaroškov, 31 - 33. Chvalšiny a 59. Pohorsko), které nejsou dosud územně chráněny, jako MZCHÚ.*

Krajský úřad Jihočeského kraje vyhlásil následující maloplošné ZCHÚ s předmětem ochrany hořeček mnohotvarý český: 8. 3. 2011 – PP Hroby (lok. 39), 19. 7. 2011 – PP Háje (lok. 39), PR Opolenec (lok. 13 - 15), PP Čistá hora (lok. 21), PP Jaroškov (lok. 18), PP Svatý kříž (lok. 31 - 33), PP Kozlovská stráň (lok. 3) a PP Úbislav (lok. 17).

Krajský úřad Plzeňského kraje vyhlásí maloplošné ZCHÚ PP Vlkonice a PP Pohorsko s předmětem ochrany hořeček mnohotvarý český v roce 2012.

2) *Zajistit územní ochranu lokalit „65. Sjezdovka u Židků“ a „69. Lavičky, V Kučerkách“. V případě potřeby zajistit doplnění těchto lokalit do národního seznamu EVL. Jde o nově (rok 2007 a 2010) objevené lokality s životaschopnou a stabilní populací *Gentianella praecox* subsp. *bohemica*.*

Podklady pro zařazení do seznamu EVL byly rozpracovány a v roce 2012 budou předány Odd. evropské spolupráce AOPK ČR, jednání o možnosti zařazení lokalit Lavičky a Sjezdovka u Židků do národního seznamu budou probíhat následovně.

3) *V chráněných územích, kde režim ochrany není v souladu s potřebou specifického managementu pro hořeček, upravit režim ochrany. Cílem opatření je shromáždit a revidovat plány péče všech lokalit hořečku mnohotvarého českého.*

V roce 2011 byly shromážděny plány péče většiny nově vzniklých maloplošných ZCHÚ s předmětem ochrany hořeček mnohotvarý český. V roce 2012 bude dokončen sběr schválených plánů péče a realizována revize opatření v nich navržených.

Nad rámec realizačního projektu k 3.6 přibylo:

Aktualizace ÚAP

V roce 2011 byly aktualizovány územně analytické podklady (ÚAP) dle zákona 183/2006 Sb. pro národně významné zvláště chráněné druhy, včetně hořečku mnohotvarého českého. Tyto podklady budou průběžně poskytovány pořizovatelům ÚAP prostřednictvím výdejní aplikace uap.nature.cz.

Shrnutí:

- V roce 2011 byl realizován management na 32 prioritních lokalitách druhu, z čehož na 24 byl management hodnocen jako dostatečný/optimální. Nedostatky managementu byly detailně rozpracovány a jako součást tohoto zhodnocení poskytnuty všem zadavatelům a grantům managementu. V rámci 38 neprioritních lokalit byl realizován management různé úrovně na 27, zbylé lokality lze pravděpodobně považovat za zaniklé. Na celkem 16 neprioritních lokalitách byl zajištěn optimální management, zjištěné nedostatky jsou shodné jako u prioritních lokalit.
- V roce 2012 by měl být kladen důraz zejména na zkvalitnění opatření péče o biotop na prioritních lokalitách: NPP Pastviště u Finů (lok. 26), PR Kralovické louky (lok. 29), Chvalšiny, louka nad městem (lok. 33) a Pohorsko (lok. 59) a neprioritních lokalitách: PP Úbislav (lok. 17), PP Na Vysokém (lok. 20), Dvorec (lok. 25), Albrechtice u Sušice, nad samotou u Finů (lok. 27, ideálně v kombinaci s managementem lok. 26) a Horní Štěpánov (lok. 67). U nových lokalit zavést vhodný management u Rovné (lok. 71).
- Péče o druh probíhala jen formou podpory stávajících populací výsevem semen do lepších podmínek v rámci lokality nebo posilováním populací velmi blízkých lokalit. Manipulace s druhem probíhaly jen v oblasti Českomoravské vrchoviny a na lokalitě PP Hroby v Jihočeském kraji.
- V letošním roce byly kvetoucí jedinci druhu zaznamenáni na celkem 43 lokalitách oproti 31 lokalitám v roce 2010. Celkem na 31 lokalitách počet kvetoucích jedinců oproti předchozímu roku vzrostl, v roce 2012 lze pravděpodobně předpokládat tzv. hořečkový rok.
- V roce 2011 byly na Strakonicku objeveny 3 nové mikrolokality druhu, které hostí nejspíše jen zbytkové populace druhu.
- Osvěta k problematice ochrany druhu byla v roce 2011 cíleně zaměřena na zadavatele managementových prací z AOPK ČR, krajských úřadů a Správ NP, pro něž byl uspořádán seminář a vydána publikace o zásadách péče o lokality. Osvěta široké laické i odborné veřejnosti byla řešena různou formou - webové stránky, facebook, publikace, články, prezentace.
- Krajský úřad Jihočeského kraje vyhlásil 8 nových maloplošných ZCHÚ s předmětem ochrany hořeček mnohotvarý český.

Přílohy:

- 1) Zhodnocení péče o prioritní lokality hořečku v roce 2011
- 2) Zhodnocení péče o neprioritní lokality hořečku v roce 2011
- 3) Nové lokality *Gentianella praecox* ssp.*bohemica* v roce 2011
- 4) Mapové podklady k ZP dle krajů
- 5) Návrh systému garantů jednotlivých lokalit